

حضرت عبدالعظیم شخصیتی جهادی بود/ امام زاده عالم و محدث

حضرت عبدالعظیم حسنی صرفاً یک امام زاده نبود، ایشان شخصیتی معنوی، جهادی، عالم و عادل بود که همواره در کانون توجه ها قرار داشت. ایشان همچنین در زمره علمای برجسته و محدثین زمان خویش بودند.

حضرت عبدالعظیم حسنی صرفاً یک امام زاده نبود، ایشان شخصیتی معنوی، جهادی، عالم و عادل بود که همواره در کانون توجه ها قرار داشت. ایشان همچنین در زمره علمای برجسته و محدثین زمان خویش بودند.

خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه؛ ۱۵ شوال در تقویم رسمی کشور سالروز وفات حضرت عبدالعظیم حسنی عنوان شده است. ایشان در نزد اهل بیت و بعد از آنان در نزد علمای بزرگ شیعه جایگاه ویژه ای داشته و بسیاری از بزرگان حرم ایشان را کشف حصین خلوت و حتی تحصن و مبارزه خود قرار می دادند. از همین رو نگاهی به جایگاه و ابعاد شخصیتی ایشان در منظومه فکری شیعه خواهیم انداخت؛

زندگی نامه

هرچند تاریخ دقیق ولادت ایشان نامشخص است، اما بر اساس برخی نقل ها ولادت حضرت عبدالعظیم علیه السلام پنجشنبه چهارم ربیع الثانی سال ۱۷۳ ق، در مدینه و وفاتش در پانزدهم شوال ۲۵۲ ق، بوده است. ایشان در دوران حیات خویش به قدری دارای اعتبار بودند که اهل بیت برخی از اشخاص را به ایشان ارجاع می دادند. حضرت عبدالعظیم در دوران حیات پنج امام از امامان اهل بیت علیه السلام - یعنی امام کاظم (ع) تا امام عسکری (ع) را درک کرده است.

در خصوص نسب ایشان باید گفت که، نجاشی عالم برجسته علم رجال درباره نسب آن بزرگوار می نویسد: هنگامی که جنازه او را برای غسل برهنه می کردند، در جیب لباس وی نوشته ای یافت شد که در آن، نسبش، این گونه ذکر شده بود: من ابوالقاسم، عبدالعظیم بن عبدالله بن علی بن حسن بن زید بن علی بن حسن بن علی بن ابی طالب هستم. بنابر این ایشان با چند واسطه به امام حسن مجتبی (ع) متصل هستند.

در خصوص مهاجرت ایشان به ری باید بیان نمود که ویژگی های علمی و مبارزاتی ایشان، وی را همواره در معرض خطرهای گوناگون از ناحیه حکومت قرار می داد از همین رو چنین احتمال می رود که با اشارت های امام هادی ایشان شهر خود را به مقصد ری ترک کرده و در آنجا هم به صورت مخفیانه و در خانه های شیعیان اهل بیت روزگار می گذراندند. مرگ ایشان به نحو طبیعی بوده هرچند در برخی از نقل های تاریخی احتمال شهادت ایشان داده شده است.

در خصوص فضیلت و جایگاه ایشان در نزد اهل بیت ذکر روایت زیر کافی است: «محمد بن یحیی عطار این گونه نقل کرده که: خدمت امام هادی علیه السلام رسیدم. ایشان فرمود: «کجا بودی؟
گفتم: حسین بن علی علیه السلام را زیارت کردم. امام هادی علیه السلام فرمود: أما إنا لَوُزِّرَتَ قَبْرَ عَبْدِ الْعَظِيمِ عِنْدَ كَمَنْ كَمَنَ زَارَ الْخُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ. بدان که اگر قبر عبدالعظیم را در شهر خودتان زیارت کنی، مانند کسی هستی که حسین بن علی علیه السلام را زیارت کرده باشد.

جهاد علمی

در خصوص ابعاد شخصیتی ایشان سخنان بسیاری گفته شده است. نکته ای که در این باب و در میان کلام علمای اسلامی بارز است بدین شرح است که ایشان تنها یک امام زاده نبوده اند، بلکه جز علمای برجسته و محدثین زمان خویش قرار داشته اند. طبق برخی از نقل ها ده ها سال قبل از جمع آوری کتاب شریف نهج البلاغه، حضرت عبدالعظیم حسنی برای نخستین بار اقدام به جمع آوری کلمات مبارک امیر مؤمنان نموده اند. مقام معظم رهبری در این خصوص می فرمایند: «شخصیت جناب عبدالعظیم برای اغلب مردم ناشناخته است. ایشان هم یک شخصیت علمی بود، هم یک شخصیت جهادی بود و هم ابتکاراتی داشته است. مرحوم شیخ نجاشی می گوید: ایشان خُطَبَ امیرالمؤمنین را جمع آوری کرد. با این حساب، ایشان در حدود ۱۷۰ سال قبل از تألیف نهج البلاغه، خُطَبَ امیرالمؤمنین علیه السلام را جمع آوری کرده است، این کار خیلی مهمی است. هیچ بعید نیست که سیّد رضی رضوان الله علیه از نوشته ایشان استفاده کرده باشد»

از ایشان علاوه به خطبه های امیرالمومنین چند کتاب دیگر از جمله کتاب «یوم و ليله» و کتاب «روایات عبدالعظیم حسنی» وجود دارد. آیت الله جوادی آملی در خصوص قدر و منزلت علمی ایشان چنین می فرماید: «وجود مبارک عبدالعظیم حسنی وقتی به ایران آمدند و وارد ری شدند به این منطقه شرف بخشیده و فقاقت و علم را با خود به ارمغان آوردند، حوزه ری را نورانیت بخشیده و به برکت آن، بسیاری از حوزه های دیگر نیز نورانی شد.»

جهاد عملی

جهاد عملی ایشان را می توان در دو جنبه فردی یعنی جهاد با نفس و جهاد اجتماعی دنبال کرد. در خصوص بعد اول گفته شده است که ایشان از شخصیت های برجسته معنوی در دوران خود بوده اند. حضرت آیت الله خامنه ای در این خصوص می فرماید: «تجلیل از جناب عبدالعظیم، تجلیل از علم، جهاد، زهد و تقواست. ایشان صائم النهار و قائم اللیل بوده اند. در حالات ایشان نوشته اند در مدتی که در ری زندگی می کردند، همه روزها را روزه می گرفتند و همه شب ها را مشغول عبادت بودند، اینها حقاً و انصافاً چیزهای خیلی مهمی است.»

اما در خصوص ابعاد جهاد اجتماعی و مبارزاتی ایشان باید گفت که حضرت نقش پر رنگی در مخالفت با تخریب حرم امام حسین (ع) داشته و خطبه های فراوانی علیه حکومت قرائت می کردند. علت مهاجرت ایشان به ری نیز ترس از ترور توسط خلفای جور بود و ایشان ادامه مبارزات خود را در ری انجام دادند.

عرضه دین به امام

یکی از اصول مسلم تشیع، مسئله اسوه و الگو بودن امام است. در واقع امام کسی است که باید با آن خود را ارزیابی کنیم، از همین رو عرضه اعتقادات به امام فراوان در اندیشه های شیعی توصیه شده است. انجام این امر توسط حضرت عبدالعظیم با توجه به جایگاه رفیع ایشان در آن برهه از تاریخ که شناخت از امام بسیار در اجمال قرار داشته و حتی بسیاری از اصحاب در برخی موارد سر بحث با امام را داشته اند، نشان از عمق شناخت ایشان نسبت به مقامات امام است. آیت الله خوشوقت در این زمینه می فرماید: «یکی از امتیازات بزرگ حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) این بود که دینش را به امام هادی (ع) عرضه کرد. عرضه داشت: «آقا! عقیده من نسبت به خدا و نسبت به اسماً و صفات او این است، نسبت به پیامبر این است، نسبت به امام این است، نسبت به قیامت این است»، همه را گفت، گفت: «آقا! من می گویم شما ببینید هر کجا که خراب است، درست کنید». حضرت دیدند همه درست است، لذا فرمودند: «این دین من و آباء من است، محکم نگهش دار». اینکه می بینیم امام هادی (ع) فرمود: «آنهایی که راهشان دور است و نمی توانند به کربلا بروند، بروند زیارت او»، برای این است. دینش دین امامش بود، تابع امام بود، مدام نمی رفت از دهان این و آن، از این کتاب و آن مجله، دین را بگیرد، به امام عرضه می کرد و امام هم تأیید می کرد.»

توصیه به زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی

توصیه به زیارت ایشان علاوه بر کلام معصوم که ذکر آن نیز گذشت همواره مورد توجه علمای مختلف نیز قرار داشته و حتی ایشان در سیره عملی خود به آن ملتزم بوده اند. برای نمونه حجت الاسلام علی بهجت فرزند مرحوم آیت الله محمدتقی بهجت ضمن بیان خاطراتی از پدرش درباره زیارت حرم حضرت عبدالعظیم (ع) می گوید: در مسافرت هایی که همراه آقا از تهران می گذشتیم، اصرار داشتند که به حرم حضرت عبدالعظیم (ع) مشرف شوند، هم در مسیر رفت و هم در بازگشت.

وی می گوید: از جمله در سفر به مشهد مقدس اصرار داشتند که بر سر راه باید به حرم حضرت عبدالعظیم (ع) برویم و می فرمود «اگر اهل تهران هفته ای یک مرتبه به زیارتش نروند، جفا کرده اند.»

آیت الله مجتهدی تهرانی (ره) نیز در این باره می گویند: «بروید آقا به زیارت ایشان و مقید باشید. از علما بوده اند ایشان و نه فقط امام زاده. ایشان وکیل امام، عالم و محدث بوده اند. آیت الله وحید خراسانی را در حرم ایشان دیدم گفتم تشریف بیاورید برویم منزل، گفتند: از قم آمده ام فقط برای زیارت ایشان و برگردم.»